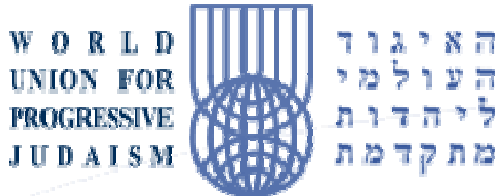

5772

Torah from Around the World

Sjabbat 1 september 2012 / 14 elloel 5772
Sidra Ki Tetsee, Devariem [Deuteronomium] 21:10-25:19
Tanach blz. 393-401
Haftara: Jesjaja 54:1-10; 54:11-17; 55:1-5
Tanach blz. 892-894.

Commentaar: Stanley M. Davids, Emeritus Rabbijn, [Temple Emanu-El](#), Atlanta, Georgia, en oud-President van [ARZA USA](#)

Vertaling: Jochanan Ch. Belinfante
[Het Engelse origineel.](#)

“Als u onderweg toevallig een vogelnest vindt in een boom of op de grond, een nest waarin een vogel op haar jongen of haar eieren zit, dan moet u het moederdier zelf ontzien als u het nest mocht uithalen. De jongen mag u meenemen, maar de moeder moet u in elk geval laten gaan. U zult er wél bij varen, een lang leven zal u beschoren zijn.” (Devariem 22:6-7, TaNaCH, ISBN 978-90-6126-985-4)

Een van de meest omstreden geleerden uit de rabbijnse periode was R. Elisja ben Aboeja, die in Jeruzalem werd geboren kort na de vernietiging van de Tweede Tempel. Als een man van onbesproken afkomst en als groot geleerde slaagde hij er toch in om het rabbijnse establishment zo woedend te maken, dat hij, door de eeuwen heen, bekend is geworden als 'Acher', de Ander, iemand die de normatieve regels die golden voor de discussies en besluitvorming van de rabbijnen, overtrad.

Over Elisja wordt verteld dat hij intellectueel en spiritueel open stond voor de aantrekkingskracht en de verleidingen van de Hellenistische wereld. Hij kende Grieks en studeerde Griekse filosofie. Hij genoot intens van wijn en gezang. Hij was een volwaardig lid van de meest gerespecteerde academies van zijn tijd, totdat hij werd beschuldigd van afvalligheid, van het hebben van geheime relaties met 'miniem' - sektariërs, van dualisme, en van het lezen van voor het Joodse volk verboden boeken. In de Jeruzalemse Talmoed wordt een deel van het leven van Elisja als volgt weergegeven: "Vier wijzen gingen het paradijs binnen, Ben Azzai, Ben Zoma, Acher en

Akiwa. Ben Azzai keek en stierf; Ben Zoma werd gek; Acher vernietigde de planten; alleen Akiwa kwam ongedeerd terug.” (Talmoed Hag. 14b) Milton Steinberg heeft deze periode tot een opmerkelijke roman uitgewerkt, met de titel *As a Driven Leaf* (Behrman House; 1939).

Steeds wanneer er een oorzaak wordt gezocht voor de veronderstelde afvalligheid van Elisja, refereert men aan de boven aangehaalde verzen uit Devariem 22:6-7. Volgens een veelvuldig geciteerde midrasj was Elisja op een dag aan het wandelen toen hij een jongen zag, die er door zijn ouders op uit was gestuurd om eieren te rapen voor een maaltijd. De jongen klom in een boom om de moedervogel uit het nest te kunnen verjagen voordat hij de eieren weg zou nemen. Voor de ogen van een door afgrijzen vervulde Elisja gleed de jongen uit en viel dood ter aarde. Elisja's geloof werd aan stukken gescheurd door deze ervaring: hier was een kind bezig twee mitswot te vervullen, zijn ouders eren en zorgzaam omgaan met de moedervogel. In plaats van het geschenk van een lang leven te ontvangen, zoals beloofd in Torah, stierf de jongen.

Verschillende twintigste-eeuwse Joodse geleerden refereren aan het Jodendom als “een samenstelsel van mitswot dat verlossing brengt” (een omschrijving die velen leerden van Dr. Ellis Rivkin z.l.). Het samenstelsel van mitswot zou aan hen die volgens de regels van het spel speelden, verlossing brengen. Daarom richtten Paulus en zijn volgelingen hun pijlen op hen, want Paulus en de zijnen onderwezen dat geloof in de opgestane Christus als de Zoon van God het actief vervullen van de mitswot had vervangen als de sleutel tot verlossing. Voor de volgelingen van Paulus, de Paulinische christenen, vormden de mitswot een hindernis voor de universaliteit van hun boodschap, ze waren het bewijs dat het Jodendom bekrompen was en verouderd in zijn leerstellingen. Tot op de dag van vandaag zijn echo's van dit debat op veel verschillende manieren te horen.

Of wij ons nu wel of niet kunnen vinden in de gedachten van rabbijn Harold Kushner (Als Het Kwaad Goede Mensen Treft [When Bad Things Happen to Good People], Ten Have 1998), velen van ons zijn ernstig in verwarring door het ogenschijnlijke gebrek aan verbinding tussen wie wij zijn, hoe wij ons gedragen, wat wij waarnemen enerzijds en wat er van ons leven terecht komt anderzijds. De technische term voor deze kwestie is theodicee: het probleem hoe het zit met Gods rechtvaardigheid. De Tora, in het bijzonder het boek Devariem, verklaart keer op keer dat een lang, goed, inderdaad gezegend leven diegenen ten deel valt die trouw de door God gegeven geboden naleven. Meer dan vijfhonderd jaar nadat de Tora werd gecanoniseerd, hadden de rabbijnen er een hele klus aan om te bewijzen dat het ‘lange leven’ waaraan Devariem refereert, eigenlijk verwijst naar het Eeuwige Leven, wat betekent dat de beloofde beloning wel zal komen, maar niet in dit leven, maar in het volgende.

Het is van het grootste belang voor een ieder van ons als Progressieve Joden, ons diepgaand bezig te houden met het fundament van onze traditie, en om te proberen te begrijpen wat de Tora voor ons tot een heilige tekst maakt; wat het voor ons betekent om plichten opgelegd te hebben gekregen: Sjabbatkaarsen aansteken, vasten op Jom Kipoer, handelen met liefdevol mededogen, tsedaka-daden verrichten, van onze medemensen houden zoals van onszelf. Als rationalisten die zoeken naar een voortdurende ontmoeting met het heilige en het numineuze, als individuen die zich verbonden voelen als een volk verbonden met God en Tora, als liberalen die zich bekrachtigd voelen om de wijze waarop wij ons verplicht weten, moeten wij meer kunnen zeggen, als anderen ons ernaar vragen, dan: “Zo ben ik nou eenmaal opgevoed.”

Onze sidra staat vol verplichtingen. Hij is ook rijk aan dreigementen en beloften. Waarom doen wij wat wij doen? Om de banden met ons volk te behouden? Om trouw te blijven aan ons verleden? Om een raamwerk te creëren waarbinnen wij onze kinderen en kleinkinderen kunnen opvoeden? Om onszelf te vormen tot voorbeelden van geloof, praktijk en ethiek, opdat wij wellicht een belangrijke rol mogen spelen in het hervormen van onze wereld? Structureren wij onze daden zodanig dat wij kunnen verwerven wat een tekst ons belooft, of zo dat wij aan de buitenwereld kunnen laten zien waartoe ons hart zich geroepen voelt?

Wanneer wij in de toekomst gaan wandelen en wij zien een moedervogel op haar nest zitten, kan het interessant zijn te proberen contact te maken met Elisja ben Aboeja en na te denken over hoe wij zouden reageren op de ontzetting die hem ooit in de greep kreeg. Wanneer wij vervolgens nadenken wat het betekent om ons dagelijks leven te leiden als geïnformeerde en toegewijde Progressieve Joden, is het verstandig ons af te vragen waarom wij de dingen doen die we doen.

Moge het ons goed gaan en moge wij lang leven.